

3. Добрынин Н.Ф., Баскакова Н.Л. Особенности внимания в эмоционально значимой ситуации. В кн.: Вопросы псих. познавательной деятельности. Сб. науч. тр. М., 1980.
4. Скрипченко О.В. Психічний розвиток учнів. – К.: Радянська школа, 1974. – 103 с.
5. Скрипченко О.В. Розумовий розвиток молодшого школяра. – К., 1971. – 48 с.
6. Страхов И.В. Воспитание внимания у школьника. – М.: Учпедгиз, 1958. – 128 с.
7. Страхов И.В. Вопросы психологии внимания. Вип. VII. – Саратов, 1976. – 94 с.
8. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: В 6 т. / АПН СССР. – М.: Педагогика, 1988.
9. Ухтомский А.А. Учение А.А. Ухтомского о доминанте и современная нейрофизиология: Сб. науч. тр. / АН СССР. Под ред. А.С. Бутуева, Р.И. Кругликова, М.Г. Ярошевского. – Л.: Наука. Ленингр. 1990. – 310 с.

В статье рассматривается проблема психологической готовности будущих педагогов к развитию внимания учеников, которая раскрывает основные теоретические проблемы психологи внимания в работах отечественных и зарубежных ученых, проблему психологической готовности к профессиональной деятельности. На основе проведенного исследования представляются результаты изучения психологической готовности к развитию внимания учеников школы, выстраиваются перспективы дальнейших исследований.

The article discusses the Problem of psychological readiness of the future teachers to develop pupils attention. Opens up to the main theoretical problem of attention in the works of Ukrainians and foreign scientists. We study the Problem of psychological readiness for professional activity. The results of the investigation are presented psychological readiness of teachers to develop attention of pupils at the school. We make a prospects for organizing another scientific research of attention.

Статтю подано до друку 15.11.2013.

© 2013 р.

О. В. Шевчишена (м. Хмельницький)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГА ШЛЯХОМ ОВОЛОДІННЯ САНОГЕННИМ ТИПОМ МИСЛЕННЯ

Постановка та актуальність проблеми. Збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога є однією з актуальних проблем на сучасному етапі розвитку суспільства. Адже високі показники психічного та духовного здоров'я вчителя виступають в якості необхідної умови його активної життєдіяльності та розвитку творчого потенціалу.

Сьогодення вимагає від педагога гнучкості, мобільності, креативності та творчого ставлення до дійсності. Сучасна школа потребує вчителя, який би виступав в якості самодостатньої особистості, був взірцем високої духовної та педагогічної культури, прагнув до самоосвітньої діяльності, професійного саморозвитку та творчої самореалізації.

Однак, виконання професійних обов'язків педагогом супроводжується численними стресогенами, до яких можна віднести підвищений рівень відповідальності вчителя за результати навчально-виховного процесу, падіння престижу педагогічної професії, неповага учнів до педагога, інтелектуальне напруження, невідповідність результатів продуктивності діяльності соціальній оцінці

та матеріальному стимулюванню, виконання вчителем невластивих йому завдань, відсутність належних умов в навчальному закладі, невпевненість в завтрашньому дні.

Наявність подібних стресових чинників у роботі педагога здатна призводити до втрати ним стану стабільності, розвитку заниженої самооцінки, самоізоляції, відсутності активної життєвої позиції. Подібні стани, в свою чергу, виступають дестабілізуючим фактором на шляху до професійного збагачення та вдосконалення вчителя, а відтак, до розвитку професійної деформації особистості педагога.

Неблагополуччя психічного та духовного здоров'я вчителя позначається на здоров'ї учнів та результатах навчально-виховної роботи. Хронічна втома педагога призводить до втрати ним навичок адекватного сприйняття дійсності та невміння забезпечити контроль над власними емоціями. Професійно нездоровий педагог не в змозі розширити індивідуальний арсенал внутрішніх засобів саморозвитку та самовдосконалення, а відтак, забезпечити учням індивідуальний підхід та творчу атмосферу в класному колективі.

Лише впевнений у своїх можливостях, наділений повноцінним статусом у колективі вчитель здатний досягати стану внутрішнього спокою, розвивати навички розширення уяви свідомого релаксування, удосконалювати зміст своєї діяльності відповідно до вимог часу та світових стандартів, розвивати здатність до творчої професійної діяльності та досягати хороших показників в контексті психічного, а відтак, духовного здоров'я. Тому вчитель повинен відзначитися відповідним рівнем готовності до самостійної роботи над собою та до професійного самовдосконалення впродовж всієї його професійної діяльності.

Саме тому ми бачимо за необхідне проаналізувати та визначити основні шляхи і методи зміцнення професійного здоров'я педагога.

Однак, як відомо, корекція мислення досвідченого вчителя може бути утруднена через низький рівень розвитку педагогічної рефлексії, неадекватну самооцінку та наявність амбітних рис характеру. Низький рівень розвитку інноваційного мислення здатний призводити до неадекватного використання педагогом інтелектуальних і творчих ресурсів.

Як зазначає Л.Мітіна, основою зміцнення професійного здоров'я вчителя є не лікування, а керування механізмами, які сприяють формуванню позитивного самоствавлення, готовності до змін та розвитку відповідального ставлення до дійсності [6].

З огляду на це одним із ефективних методів збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога, на нашу думку, є оволодіння вчителями саногенним типом мислення.

Формулювання цілей статті: здійснити науково-психологічний аналіз теоретичних підходів до розуміння сутності саногенного мислення особистості та простежити його значення в контексті збереження і зміцнення професійного здоров'я вчителя; запропонувати методи та засоби розвитку саногенного мислення педагога.

Теоретичний аналіз проблеми. Проблема збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога є предметом дослідження Н.Водоп'янової [1], А.Елліса, У.Драйдена [4], Г.Мешко [5], Л.Мітіної [6], І.Пономаренка [8], Т.Форманюка [11].

І.Пономаренко стверджує, що раціональні реалістичні переконання сприяють розширенню адаптивних можливостей поведінки особистості та покращенню її самооцінки [8]. Причиною дисфункціоної поведінки, на думку А.Елліса, є ірраціональні переконання, які включають переживання з приводу невинуватих очікувань, катастрофізм (перебільшення значущості подій, які відбуваються), самознищення та низький рівень толерантності до фрустрації [4].

За даними І.Пономаренка, аналіз відмінностей проявів симптомів емоційного вигорання у педагогів, яким притаманні раціональні та ірраціональні переконання в області самоповаги, дає змогу стверджувати про наявність взаємозв'язку між самоповагою та синдромом емоційного вигорання [8]. Виходячи з досліджень автора, вчителі, які характеризуються низьким рівнем емоційного вигорання, переважають педагогів з високим рівнем емоційного вигорання за раціональними переконаннями в області самоповаги [8].

Таким чином, дослідження зарубіжних і вітчизняних науковців показують, що професійне здоров'я вчителя являє собою інтегральне поняття, яке крім професійної придатності та фізичного благополуччя, включає показники психічного здоров'я, які, значною мірою, залежать від позитивного сприйняття педагогом дійсності.

Тому основою формування самоповаги вчителя та позитивного сприйняття ним реалій повсякденного життя є саногенне мислення педагога.

Вивченням саногенного типу мислення займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Е.Александровська, Р.Бернс, К.Бютнер, Т.Васильєва, Д.Джампольський, М.Джеймс, А.Добрович, І.Дубровіна, А.Захаров, В.Леві, Г.Мешко, М.Раттер, М.Тишкова, Д.Фонтан, К.Хорні та інші. Вчені сходяться на думці, що даний тип мислення оздоровлює психіку, сприяє виробленню навичок позитивного ставлення до реалій повсякденного життя та вирішенню проблем конструктивними шляхами, дає змогу вирішувати внутрішні конфлікти, накопичувати психоенергетичний потенціал. За переконаннями авторів, людина, яка володіє саногенним мисленням, відзначається винахідливим та інтенсивним мисленням, високим рівнем внутрішньої культури та здатності до саморефлексії. Науковці стверджують, що людина із позитивним мисленням об'єктивно оцінює свої можливості, здатна ставити перед собою мету та готова працювати в умовах життєвих випробувань.

Детальний і глибокий аналіз проблеми саногенного мислення розроблений Ю.Орловим [7]. На думку вченого, основна роль даного типу мислення зводиться до створення умов для самовдосконалення особистості, досягнення гармонії із самим собою та оточенням, розвитку вмінь керування власними емоціями та контролю своїх потреб [7].

Проблема патогенного мислення висвітлювалась в роботах Е.Берна, Д.Джонгварда, М.Джеймса, Г.Мешко, Г.Перрі, Д.Фонтана. За переконаннями авторів, хоч патогенна форма мислення не зводиться до патології, однак вона містить такі риси характеру, які призводять до перенапруження психіки, формування стереотипних реакцій на проблемні ситуації та порушення здоров'я на соматичному рівні. Вчені акцентують увагу на таких рисах характеру, як відірваність від реальності, відсутність культури саморефлексії, невміння прощати, постійне налаштування себе на негатив, відсутність навичок ефективного використання інтелектуального потенціалу.

На думку Ю.Орлова, патогенному типу мислення притаманні наступні форми прояву: психологічний захист патогенного змісту (агресивна поведінка, страх), характер протікання емоцій на патогенному рівні (відчуття образи, вини та сорому), наявність насильницького керування (помста, здатність погрожувати) [7].

Г.Мешко пропонує розглянути психологічний портрет вчителя із саногенним та патогенним типом мислення. На думку автора, саногенний вчитель вміє сконцентруватися на позитивних явищах життя, прощати образи та не повертатися до минулого, відкритий до дружніх стосунків з учнями, колегами по роботі, вміє жити в гармонії з оточенням та з самим собою [5]. Проаналізувавши можливі негативні характеристики особистості, патогенний вчитель, за

переконаннями автора, професійно мало придатний, оскільки не вміє забезпечити контроль над власними емоціями [5].

Зазвичай, характер мислення досвідченого вчителя відзначається достатньою стійкістю. Його корекція може бути утруднена через певні суб'єктивні та об'єктивні передумови (нечітке розуміння соціальної ролі власної професії, небажання займатися самоаналізом власної діяльності та прислухатися до іншої думки, завищена самооцінка вчителя, тривалий стаж роботи, низький рівень психологічної готовності вчителя до оволодіння інноваційними технологіями в умовах реформування сучасної освіти). Відповідно професійна гнучкість та позитивна сприйнятливність вчителем нового в різноманітних ситуацій, які щоденно трапляються у його діяльності, виступають не просто в якості індивідуальних особливостей, а в якості вмій, які підлягають формуванню.

Тому важливу роль у корекції стійких установок та стереотипного мислення вчителів відіграє психологічна служба навчальних закладів. Саме вона покликана вирішувати завдання щодо забезпечення умов для психологічної підтримки педагога під час адаптації до умов роботи та вимог сучасності, надавати допомогу вчителям у можливостях зрозуміти свої сильні сторони та обмеження, в розв'язанні особистих та професійних проблем, надавати рекомендації вчителям, враховуючи при цьому їх індивідуально-психологічні особливості.

Збереження і зміцнення професійного здоров'я педагога є одним із напрямків роботи практичного психолога, який здійснюється у формі діагностичної, просвітницької та психокорекційної роботи.

В руслі психодіагностичної роботи психолог може застосовувати психодіагностичні методики для дослідження вольових зусиль (опитувальник «Сила волі», тест «Чи рішучі ви?» за Еріком Берном, дослідження суб'єктивного контролю за тестом-опитувальником Є.Ф.Бажіна, розроблений на основі шкали локусу контролю Дж.Роттера) [2], емоцій та почуттів (методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів за В.В.Бойко) [2], особистості (багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» А.Г.Маклакова, С.В.Чермяніна, методика «Дослідження самоповаги») [2], самооцінки (дослідження самооцінки за процедурою рангування, дослідження загальної самооцінки за опитувальником Г.М.Казанцевої) [2]. В арсеналі діагностичного обстеження психолог може застосовувати проєктивні методики типу психометричний тест Сьюзен Диллінгер [2], «Ділові ситуації» Н.Г.Хитрової [9, 10]. Ці методи часто розглядають в ролі допоміжних, однак саме вони дають змогу людині проєктувати реальність і на власний розсуд здійснювати її інтерпретацію. Адже малюнок, значною мірою, відображає настрій людини, її стан, почуття, переживання та взаємостосунки з оточенням.

На етапі здійснення психологом просвітницької роботи варто відзначити індивідуальні та групові бесіди, консультації, спрямовані на надання педагогам порад щодо зняття психологічного напруження, розвитку позитивного мислення та розширення професійної самосвідомості. Корисним, на нашу думку, може бути забезпечення психологом проведення постійно діючого психолого-педагогічного семінару, присвяченому даній проблематиці. Тематика семінарів може бути різноманітною, наприклад: «Особливості професійного стресу педагога», «Професійне здоров'я педагога», «Психічне та духовне здоров'я вчителя», «Синдром емоційного вигорання педагога: норма чи хвороба?», «Професійні деформації вчителя».

В арсеналі роботи практичного психолога повинен бути комплекс вправ, методів і засобів, які забезпечують досягнення педагогом гармонії внутрішнього світу, послаблення його психічного напруження, подолання стереотипних поглядів на дійсність, формування адекватної самооцінки, розвиток вміння досягати конструктивного діалогу, мотивацію до усесторонньої самоосвіти та

розвиток навичок креативного споглядання дійсності, розвиток комунікативних вмінь та навичок зміни поведінкової стратегії, які сприяють швидкій адаптації педагога до оточуючої дійсності та гнучкому реагуванню на проблемні ситуації.

Це можуть бути вправи («Аутогенне тренування за Шульцом» [3], «Фантазуйте подорож» [3], «Морська релаксація» [3], «Вміння відпочивати з користю для здоров'я» [3]), ігрові проекти («Дорога до самовизначення» [3], «Мозкова атака», «Синектичний штурм»), сюжетно-рольові методи, розгляд педагогічних ситуацій.

В контексті формування саногенного мислення педагога психолог може застосовувати тренінги з розвитку позитивної «Я-концепції» фахівця, інноваційного і творчого мислення вчителя, професійної культури педагога, педагогічної рефлексії.

Ефективність будь-якого тренінгового курсу залежить від його побудови за принципом поетапного розвитку учасників групи в контексті розуміння себе та інших. Основними методами соціально-психологічного тренінгу можуть бути групова дискусія та рольова гра в різноманітних модифікаціях та поєднаннях. Під час тренінгової взаємодії можуть практикуватися розігрування ситуацій та відпрацювання навичок з розвитку ефективної взаємодії та гнучкої поведінкової стратегії у щоденних ситуаціях.

Основна ідея тренінгових занять повинна полягати в тому, щоб не примушувати людину міняти свої погляди, а допомогти стати самим собою. Тому вони повинні бути спрямовані на усвідомлення педагогом власної індивідуальності, на саморозвиток особистості вчителя, формування позитивної мотивації до самоосвітньої діяльності та самовиховання.

Тому відповідальною особою за результати збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога вважається особистість психолога. Саме від його морально-психологічних та етичних якостей, обізнаності та креативності залежить якість покращення психічного і духовного здоров'я вчителя. Система психолого-педагогічних знань, умінь та навичок психолога дає змогу напрацювати змістовний компонент психолого-педагогічного супроводу формування навичок позитивного мислення в контексті збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога.

Систематичність психолого-педагогічного супроводу формування позитивного мислення педагога з метою покращення його професійного здоров'я можуть забезпечувати такі форми роботи, як диспути, круглі столи, конференції з обміну досвідом, творчі групи та лабораторії. Предметом обговорення можуть бути використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, розвиток креативності вчителя, аутогенне тренування та його застосування в процесі самовдосконалення педагога, формування професійної «Я-концепції» фахівця шляхом оволодіння саногенним типом мислення.

Однак, в силу певних обставин, вчитель не може до кінця для себе усвідомити, що сила думки відіграє важливу роль для психічного та душевного здоров'я людини. Адже думка є внутрішньою силою, яка дає змогу особистості збагнути й зрозуміти, що з нею відбувається в зовнішньому світі. Оскільки людина створює світ, в якому живе, то їй властива здатність змінювати його. Все, що нам не подобається, здійснює свій відбиток на підсвідомому рівні.

Тому в контексті послаблення психічного напруження педагога та розширення його професійної самосвідомості корисними для нього можуть стати, в першу чергу, методи саморегуляції, основою яких є свідоме вольове управління внутрішніми процесами своєї психіки. Такими методами є самопідбадьорювання, самонаказ, самопереконання, самонавіювання. Методи саморегуляції дають змогу витіснити негативні емоції із свідомості та замінити їх на позитивні.

Серед самооздоровчих психотехнологій ефективним для педагогів може стати метод самонавіювання за Е.Кюе. Основою його методики є формула самонавіювання, яка спрямована на усунення хворобливих розладів та певних проблем. З метою подолання внутрішнього напруження, низького рівня стресостійкості, наявних комплексів та вирішення внутрішньо-особистісних конфліктів вчителі самі можуть розробляти власні формули самонавіювання. Наприклад: «У мене чудовий настрій», «У мене велика сила волі», «Я здолаю усі перешкоди на своєму шляху», «Я сміливий (а), енергійний (а) та працьовитий (а)», «Я вірю в свої успіхи» і т.д. Результативність методу залежить від регулярного повторення формули самонавіювання.

Необхідною умовою повноцінного життя людини є вміння керувати власними емоціями, зокрема, не накопичувати негативні. Навіть, на перший погляд, позитивні емоції, згодом, можуть ставати руйнівними. Наприклад, сильне співчуття може призвести до втрати людиною власного «Я», до розчинення себе в іншій особі, що в психології отримало назву «феномен неграмотного співчуття».

Тому в руслі збереження та покращення професійного здоров'я педагога ефективним для нього може стати ознайомлення із теорією оздоровлення В.Синельникова, який наводить паралель між характером людини та її захворюваннями. Виходячи з даної теорії, деякі люди не розуміють, що схильні бачити погане в оточенні лише тому, що самі звикли сприймати світ скрізь призму негативних емоцій.

Ефективність саморегуляції корелює із вмінням людини оцінити власний стан. Для педагога корисними можуть стати релаксаційні вправи, які сприяють конструктивному зняттю напруги та розширенню особистого арсеналу саморегуляційних засобів. Наприклад, техніки Дж.Рейнуотера, володіючи якими, педагог отримує можливість розширити уяву свідомого релаксування. Розглянемо деякі з цих технік.

«Мої бажання» (техніка зводиться до аналізу своїх бажань з т. зору різних сторін власного «Я» - педагога, колеги, сина, дочки, батька, матері, чоловіка, дружини).

«Абсолютне здоров'я» (мисленнєва вправа, яка передбачає концентрування людини на приємних моментах свого життя).

«Актуалізація своїх можливостей» (техніка, яка спонукає людей до ретельного огляду всіх аспектів об'єктивного та суб'єктивного життя, які призводять до появи як позитивних, так і негативних емоцій).

На сьогоднішній день існують безліч методів, прийомів і засобів, які, на перший погляд, можуть здатися малозначущими, однак регулярне їх застосування здатне акумулювати саморегулюючі можливості організму.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з даної проблеми, розробка та забезпечення цілісної системи збереження та зміцнення професійного здоров'я педагога шляхом оволодіння саногенним типом мислення, сприяє, на нашу думку, становленню і розвитку професіоналізму вчителя. Педагог, який характеризується високим рівнем професіоналізму, утверджує себе над професією та задоволений нею, здатний вирішувати завдання навчально-виховного процесу, орієнтуючись на досягнення сучасної педагогічної та психологічної науки, готовий працювати в умовах конкуренції освітніх послуг та професійних змагань, відзначається готовністю до безперервної освіти, володіє високим рівнем педагогічної майстерності та креативності, емоційної саморегуляції, творчого натягнення та духовної культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати теоретичного розгляду проблеми дають змогу констатувати про те, що з допомогою сили мислення можна досягати

душевної рівноваги, змінювати стереотипні погляди на життя та досягати творчого ставлення до дійсності, покращувати стан професійного здоров'я, а відтак, забезпечувати надійність професійної діяльності зокрема.

Однак дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. У його ході виявлено ряд питань, які потребують практичного рішення, зокрема: розробки тренінгів для вчителів з розвитку інноваційного та творчого мислення.

Література

1. *Водопьянова Н.Е.* Синдром «выгорания» в профессиях системы «человек-человек» // Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента / Под ред. Г.С.Никифорова и др. – СПб, 2001.
2. *Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В.* Загальна психологія: Практикум: Навч. Посібн. 2-е вид. – К.: Каравелла, 2008. – 280 с.
3. *Волошко Н.І.* Психологічні вправи для розвитку навичок використання психологічних методів саморегуляції, збереження і зміцнення здоров'я // Проблеми сучасної психології. 2012. Випуск 16. С. 123-133.
4. *Эллис А., Драйден У.* Практика рационально-эмоциональной поведенческой терапии. – СПб: Речь, 2002.
5. *Мешко Галина.* Формування саногенного мислення майбутніх педагогів як умова збереження і зміцнення їхнього професійного здоров'я // Вісник Львівського ун-ту. Серія педаг. 2009. Вип. 25. Ч. 4. С. 258-264.
6. *Митина Л.* Профессиональное здоровье учителя: стратегия, концепция, технология // Народное образование. 1998. № 9-10. С. 166-170.
7. *Орлов Ю.М.* Мышление, дарящее здоровье и успех // Воспитание школьников. 1993. № 5-6. С. 3-6.
8. *Пономаренко И.Л.* Рационально-эмотивный подход в изучении факторов эмоционального выгорания у учителей // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. - № 1-2. С. 111-114.
9. *Психологические тесты* / Под ред. А.А.Карелина: В 2 т. – М.: Гуманит. Узд. Центр ВЛАДОС, 2003. – Т.1. – 312 с.
10. *Райгородский Д.Я.* Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2003. – 672 с.
11. *Форманюк Т.В.* Синдром «эмоционального» сгорания как показатель профессиональной дезадаптации учителя // Вопросы психологии. – 1994. - № 6.

Статья посвящается теоретическому исследованию сущности саногенного и патогенного мышления личности и их влияния на профессиональное здоровье педагога. Сделано рассмотрение личностных особенностей учителя, которые способствуют развитию негативного мышления.

Разработано качественную модель психолого-педагогического сопровождения формирования позитивного мышления педагога в процессе улучшения профессионального здоровья. Предложено методы социально-психологического тренинга с развития эффективного взаимодействия и навыков изменения поведенческой стратегии в ежедневных ситуациях, способы саморегуляции, самооздоровительные технологии с развития саногенного мышления учителя.

Выявлено взаимосвязь между саногенным мышлением педагога и его профессиональным ростом. Установлено, что учитель, который отличается высоким уровнем

професіоналізму, володає високим рівнем емоціональної саморегуляції, педагогічного майстерства і креативності.

Article is devoted to theoretical research of essence of positive and negative thinking of the person and their influence on professional health of the teacher. It is considered personal features of the teacher which generate negative thinking.

Qualitative model of psuchological and pedagogical support of formation of positive thinking of the teacher in a context of improvement of its professional health is developed. Methods of psychological and pedagogical training on progress of effective interoperability and flexibke behavioral strategy in everyday situations, away self-control, self-improving technologies on progress of positive thinging of the teacher have been suggested.

Interrelation between positive thinking of the teacher and progress of its professionalism is tracked. It is establishet that the teacher with a high level of professionalism owns by a high level of omotional self-control, pedagogicalskills and creativity.

Статтю подано до друку 12.11.2013.

© 2013 р.

К. Волошина (м. Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Провідними питаннями наукових досліджень в галузі екологічної психології сьогодення є проблеми екологічної свідомості, зокрема майбутнього вчителя, ставлення до природи, а також впливу соціально-психологічних чинників, що зумовлюють становлення цього психічного феномену. Структура і зміст екологічної свідомості переважної більшості населення має відповідати тим екологічним проблемам, що стоять перед суспільством, але на жаль, цього не спостерігається, що призводить до екоруйнівних моделей поведінки особистості. Отже, розробка методів формування та розвитку екологорієнтованої свідомості молоді є одним з провідних завдань екологічної психології та екологічної освіти, що допоможе гармонізувати відносини у системі «людина-довкілля». А саме постає необхідність впровадження принципу екологічності у проектуванні навчальних середовищ, професійної підготовки майбутніх вчителів з розвинутою екологорієнтованою свідомістю [5].

Дослідження теоретичних засад екологічної свідомості особистості потребує розробки психологічних закономірностей, механізмів та методів діагностики, формування особистісного ставлення до природного довкілля, психолого-дидактичних принципів та методів екологічної освіти, екологічних освітніх технологій, соціально-психологічних тренінгів тощо. Основним завданням досліджень екологічної психології є розробка дефініції «екологічна свідомість», з'ясування генезису екологічної свідомості як психологічного феномену, психологічних механізмів його формування, розробки відповідних психолого-дидактичних методів.

Проблема подолання світової екологічної кризи повинна вирішуватися не тільки у нормативному та техногенному аспектах, але й у аспекті формування й розвитку екологорієнтованої свідомості особистості, що є соціально-психологічним підґрунтям для процесу коеволуції людини (соціуму) й природного довкілля, формування цілісного гармонійного соціоприродного середовища.